

Riktlinjer för våld i nära relation

Antaget av Socialnämnden i Upplands-Bro kommun 2019-09-26
diarienummer SN 19/0164-1

Linda.Tuukkanen@upplands-bro.se

Innehåll

1	INLEDNING	3
1.1	Syfte	4
2	OMVÄRLDSANALYS.....	5
2.1	Bakgrund.....	5
2.2	Definition	5
2.3	Socialtjänstens ansvar	5
3	Handläggning.....	6
3.1	Dokumentation.....	6
3.1	Förhandsbedömning.....	6
3.2	Utredning	7
3.3	Kartläggning och bedömning.....	7
3.6	Samarbete.....	8
3.7	Överklagande	8
3.8	Planer för genomförande och uppföljning av insatser	9
3.8.1	Arbetsplan.....	9
3.8.2	Genomförandeplan, hur det ska göras	9
3.8.3	Samordnad individuell plan.....	10
4	KOMMUNENS ARBETE FÖR ATT MOTVERKA VÅLD I NÄRA RELATIONER.....	11
4.1	MÅL.....	11
5	FÖRDJUPNING	13
5.1	Skyddade personuppgifter.....	13
5.1.1	Ansökan om skyddade personuppgifter	13
5.1.2	Sekretessmarkering.....	13
5.1.3	Kvarskrivning	13
5.1.4	Fingerade personuppgifter	14
5.2	Barnen	14
4.3	Hedersrelaterat våld.....	15
4.4	Personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar	15
5.5	Missbruk	16
5.6	Äldre	16
5.7	HBQT.....	16
5.8	Våldsutövaren	17
6	ANDRA MYNDIGHETERS ANSVAR	18
6.1	Hälso-, sjuk och tandvården.....	18
6.2	Åklagarkammaren	18
6.3	Polismyndigheten.....	18
6.4	BOPS Brottsoffer- och personsäkerhetssektionen	18
6.5	Brottsofferjouren.....	19

1 INLEDNING

Dessa riktlinjer är Upplands-Bro kommuns socialkontors grundläggande utgångspunkt för hur personer som utsätts för våld i nära relationer ska bemötas av kommunens anställda och hur handläggningen skall bedrivas.

Enligt föreskrift SOSFS 2014:4

3 kap. Socialnämndens planering

Mål och ansvarsfördelning

1 § Socialnämnden ska fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld samt beskriva när och hur målen ska uppnås.

2 § Socialnämnden ska fastställa var i verksamheten ansvaret ligger för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta eller barn som bevittnat våld.

Rutiner

4 § Socialnämnden ska fastställa rutiner för hur information som har kommit till nämndens kännedom ska föras vidare till den del av verksamheten som enligt 2 § har utredningsansvaret när det har uppmärksamats att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld.

5 § Socialnämnden ska vidare fastställa rutiner för hur skyddade personuppgifter ska hanteras.

6 § Socialnämnden ska även fastställa rutiner för hur barn ska tas om hand och stödjas av personal med adekvat kompetens om en förälder har avlidit till följd av våld.

Kartläggning och analys

7 § Socialnämnden ska analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som har bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen.

I kommunen ska det finnas både förebyggande verksamhet och strukturerad samverkan när det gäller våld i nära relationer. Det gäller både mellan verksamheter inom kommunen som socialtjänst, förskola och skola som med kvinnojouren och andra myndigheter.

Kvinnofridslagstiftningen använder sig av begreppet *kvinnovåld* alternativt *våld mot kvinnor*. Upplands Bro kommun har valt att i detta dokument använda begreppet *våld i nära relation*. Ambitionen är att riktlinjerna ska gälla alla män och kvinnor som blir utsatta för våld i en nära relation.

Socialtjänstens arbete ska ha följande inriktning

- Stärka, ta vara på och utveckla den våldsutsattes egna resurser.
- Ge information och motivera våldsutövaren så att denne tar ansvar för och förändrar sitt våldsbeteende. Socialkontorets stöd och behandlingsavdelning har i uppdrag att arbeta med våldsutövaren.

- Att alltid inleda utredning när socialtjänsten får kännedom om att ett barn upplevt våld i nära relation.

Det strategiska arbetet när det handlar om våld i nära relation är organiserat under utvecklingsstaben.

1.1 Syfte

Riktlinjerna för utsatta i Upplands-Bro kommun syftar till:

- att säkerställa att de utsatta som söker hjälp får ett professionellt bemötande och det stöd de har behov av oavsett vilken verksamhet de vänder sig till.
- att främja metod- och kompetensutveckling för personal som i sitt arbete kan komma i kontakt med våldsutsatta personer.
- att utveckla de verksamheter som möter våldsutsatta samt utveckla samverkan mellan dessa.
- att riktlinjerna ska ge vägledning och konkret stöd i arbetet med personer utsatta för våld i nära relationer.

Riktlinjerna kräver ständig omprövning och revidering utifrån ny kunskap och lagändringar.

2 OMVÄRLDSANALYS

2.1 Bakgrund

Enligt FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor är varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i psykisk, fysisk eller sexuell skada eller lidande för kvinnor samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande oacceptabel, vare sig det sker i offentligt rum eller i det privata livet.

FN:s deklaration tilldelar medlemsstaterna ett stort ansvar för att motverka våldet mot kvinnor. Med tillämpliga medel och utan dröjsmål bör staterna arbeta för att våldet mot kvinnor skall upphöra. Alla människor är fria och har lika värde.

2.2 Definition

Socialkontoret utgår från FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor. Utifrån denna definition så beskriver Socialstyrelsen följande former av partners våld mot kvinnor som nedan:

- **Fysiskt våld** - kan innefatta sparkar, slag, kniv, bett, strypning, kvävning, örfilar och att partner bränner.
- **Psykiskt våld** - består av olika systematiska verbala angrepp; kränkningar, nedsättande och förnedrande ord och hot.
- **Sexuellt våld** - fysiskt våld inriktat mot könsorganen eller påtvingade sexuella handlingar.
- **Materiellt våld** - partner förstör och slår sönder inredning, personliga tillbehörigheter som dagbok, brev med mera.
- **Ekonomiskt våld** - partnern kontrollerar familjens ekonomi och den utsattes pengar.
- **Hedersrelaterat våld** - uppstår och utövas i en mänsklig kontext som kännetecknas av att flickors och kvinnors handlingar ses av kollektivet som en symbol för hela släktens heder och trovärdighet.
- **Försummelse** - kan gälla äldre och personer med funktionsnedsättning, exempelvis medvetet felaktig medicinering, utsatt för bristande hygien, lämna utan tillsyn, försvåra istället för att underlätta.

2.3 Socialtjänstens ansvar

Socialtjänstens ansvar regleras framför allt i Socialtjänstlagen (SoL). Enligt 5 kap 11 § SoL bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får hjälp och stöd. Våldsutsatta kvinnors behov ska särskilt tillvaratas. Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får den hjälp och det stöd de behöver. Så snart något kommer till socialkontorets kännedom som kan innebära att en insats eller åtgärd behövs till stöd för barnet ska en utredning inledas enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen.

3 Handläggning

3.1 Dokumentation

I 11 kap 5 § SoL fastställs att handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling ska dokumenteras. Dokumentationen ska ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Detta innebär att såväl den som fattar beslut om insatser som den som utför dem har skyldighet att dokumentera. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet. Dokumentationen ska innehålla de uppgifter som behövs för att kunna fatta beslut, varken mer eller mindre. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar som förs och om andra dokument som rör honom/henne. Om personen i fråga anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Dokumentationen har olika syften. Den är av avgörande betydelse för att den biståndssökande ska kunna få insyn i ärende som gäller myndighetsutövning. Dokumentationen ska vara så utformad att den möjliggör en korrekt bedömning och utgör en tillräcklig grund för beslut. För att en biståndssökande ska ha möjlighet att begära rättelse och överklaga ett beslut är det extra viktigt att alla förhållanden mellan honom/henne och socialtjänsten har dokumenterats i nödvändig utsträckning.

Det ska alltid dokumenteras om den enskilde har barn och hur barnen påverkas av våldet i den nära relationen. Det är viktigt att göra en konsekvensanalys för hur våldet påverkar barnen. Det är också viktigt att dokumentera den enskildes inställning till de insatser som ges av socialtjänsten.

Dokumentationen ska också kunna användas för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, statistik och för forskning. För att enskilda klientinsatser ska kunna följas upp krävs att arbetet dokumenteras systematiskt. Det finns inga tydliga riktlinjer i lagstiftningen vad gäller systematisk klientdokumentation. Uppgifter om kön, ålder, födelseland, familj och umgänge, boende, fysisk- och psykisk hälsa, arbete och försörjning, alkohol- och narkotikaanvändning samt kriminalitet bör dock ingå.

3.1 Förhandsbedömning

En förhandsbedömning syftar till att avgöra om utredning skall inledas eller inte. Förhandsbedömningar inom socialtjänsten kan endast bli aktuella i sådana frågor där socialnämnden avgör om ett formellt ärende skall öppnas eller inte. Förhandsbedömning kan inte bli aktuellt vid ansökan om bistånd eller begäran om yttrande från domstol.

En inkommen skriftlig anmälan tillförs personakt om sådan finnes eller bör upprättas. En muntlig anmälan nedtecknas och behandlas i övrigt som en skriftlig anmälan. I annat fall diarieförs anmälan eller tillförs diarieförd kronologisk pärm.

Förhandsbedömningen bör inte dra ut på tiden. Även om en sådan anmälan avser problem som inte är akuta eller motsvarande uppgifter kommer till socialnämndens kännedom bör förhandsbedömningen ändå endast i undantagsfall överstiga en vecka.

3.2 Utredning

Utredningar inom socialtjänsten utförs med stöd av 11 kap 1 § SoL. I 11 kap 1 § SoL anges att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda utredning när något kommit till nämndens kännedom genom ansökan eller på annat sätt och som kan föranleda någon åtgärd från nämnden. Syftet med utredningen är att få fram ett allsidigt underlag för att avslå/bevilja en ansökan eller att vidta åtgärder. En utredning enligt 11 kap 1 § SoL kan inte genomföras mot den enskildes vilja och han/hon ska informeras om att en utredning inletts. Enligt 11 kap 4 § SoL är nämnden skyldig att slutföra utredning enligt 2 §, utredning gällande barns skydd, och fatta beslut i ärendet även om vistelsekommun byts under utredningstiden. Detta gäller dock inte om den nya kommunen samtycker till att ta över utredningen i ärendet.

Utredningens omfattning kan variera beroende på klientens behov och vilken typ av insats som efterfrågas. Utgångspunkten är att klienten så långt det är möjligt ska ges möjlighet att medverka i och utöva inflytande över planering av vård- och stödinsatserna. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge tillfredsställande underlag för beslut, men inte vara mer genomgripande än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Det är utredarens ansvar att bevaka att samtalen hålls på rätt nivå. Utredningstiden ska vara högst 3 månader.

Vid arbete med ärenden som innebär våld i nära relation och det finns barn inblandade är det viktigt att informera barn- och ungdomsenheten. Det är viktigt för barnen att föräldern kan få den hjälp han/hon behöver för att barnet inte ska behöva leva i en miljö med våld mellan föräldrar.

Varje utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska leda fram till ett beslut. Detta beslut kan antingen innebära att ärendet avslutas utan åtgärd eller att beslut om insats fattas.

3.3 Kartläggning och bedömning

En utredning består av kartläggning, bedömning och förslag till individuellt anpassade insatser. Utredning sker genom FREDA. Det finns även kompletterande utredningsmetoder, SARA, Patriark, som kan användas om det behöver utredas gällande hedersrelaterat eller gå mer på djupet.

De områden som bör ingå i kartläggningen är:

- Bakgrund
- Nätverk (familjesituation, barn, umgänge)
- Barnperspektiv, hur påverkas barnen av situationen
- Sysselsättning
- Bostad
- Ekonomi
- Psykisk och fysisk hälsa
- Missbruk
- Relationsvåld
- Skydds- och riskbedömning
- Klientens egna planer och mål

Den information som ligger till grund för kartläggningen kan inhämtas direkt från klienten och från eventuell tidigare dokumentation, via samtal, strukturerade intervjuer och frågeformulär. Efter tillåtelse från klienten kan även information hämtas från anhöriga, övrigt nätverk samt från samverkanspartners.

Kartläggning och bedömning leder fram till val av för klienten individuellt anpassade insatser.

3.5 Val av insatser

De klienter som kommer i kontakt med socialtjänsten är inte en heterogen grupp. Det måste finnas en mångfald av insatser om kan erbjudas den enskilde. Den enskildes behov ska vara vägledande för valet och omfattningen av insatser och valet av insats ska se i samråd med klienten. Oavsett valet av insatser fattas beslut enligt 4 kap 1 § SoL.

3.6 Samarbete

Lagen anger att insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer eller andra föreningar. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Detta kan föranleda att samverkan behöver ske för att klienten ska kunna ändra sin livssituation.

3.7 Överklagande

En sökande ska alltid underrättas om sin möjlighet att överklaga de beslut som är överklagningsbara genom förvaltningsbesvär. Beslut enligt 4 kap 1 § SoL kan överklagas. Beslutet ska överklagas skriftligt. I skrivelsen anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. Den sökande vänder sig till den handläggare som fattat beslutet för att få hjälp. Det är den sökande själv eller hans/hennes ombud som står för innehållet och som undertecknar överklagandet. Överklagandet sänds till den delegat som fattat beslutet och ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från den dag sökanden fick del av

beslutet (43, 44 §§ Förvaltningslagen). Handläggaren ska vara behjälplig, om klienten har behov av det, med att skriva det som klienten vill framföra i sin överklagan.

Om den sökande anser att han begärt bistånd och fått avslag utan att något beslut fattas, hanteras detta på samma sätt som ett vanligt överklagande. Det är alltid förvaltningsrätten som prövar beslutets överklagbarhet och klagandens besvärsmått.

Första instans för överklagan är förvaltningsrätten. För överklagan av förvaltningsrättens dom i mål som gäller socialtjänstlagen krävs prövningstillstånd i kammarrätten och högsta förvaltningsrätten.

3.8 Planer för genomförande och uppföljning av insatser

Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom/henne. Brukarinflytandet ska betonas, vilket innebär att det är viktigt att klienten ifråga ges möjlighet att framföra sina synpunkter på innehållet i erhållna insatser.

För att kunna verkställa beslut om stöd, vård och behandling måste besluten vila på underlag som garanterar den enskildes rättssäkerhet. Före varje beslut ska en individuell plan upprättas oavsett vilket lagrum som åberopas eller vilken insats som är aktuell. Planen tydliggör syftet med insatsen och är en förutsättning för uppföljning och värdering av resultat. I planen kan även ansvarsfördelningen mellan olika enheter inom socialkontoret och andra samarbetspartners klargöras.

Det finns flera typer av planer som har olika ändamål. De begrepp som används är arbetsplan, genomförandeplan, samordnad individuell plan och vårdplan.

3.8.1 Arbetsplan

En arbetsplan är en övergripande plan som syftar till att få till stånd ett målinriktat arbete. Arbetsplanen ska innehålla mål och delmål. Den används dels som en överenskommelse mellan klienten och utredaren om hur ett visst problem ska lösas, och dels för att ge utföraren de övergripande målsättningarna med insatsen. Arbetsplanen ska också användas vid uppföljning/utvärdering av insatsen. En arbetsplan ska alltid finnas när en utredning leder till beslut om insats. Arbetsplanen skrivs på ett eget dokument. Uppföljning av arbetsplanen sker var tredje månad.

3.8.2 Genomförandeplan, hur insatsen ska genomföras

Det ska finnas en individuell genomförandeplan för varje person som har en biståndsbedömd insats. Utföraren ansvarar för genomförandeplanen. Genomförandeplanen är en detaljerad plan över hur en behandlingsåtgärd ska utföras. Planen ska utformas utifrån klientens enskilda behov och upprättas i samråd mellan handläggaren och honom/henne. Den ska skrivas under av klient och handläggare. Genomförandeplanen utgår från arbetsplanen. Ansvarig handläggare och klienten ska utarbeta genomförandeplanen.

Planen ska innehålla konkreta kort- och långsiktiga mål som bedöms vara möjliga att uppnå för den enskilde och som ska följas upp regelbundet. Det ska klart framgå av planen när och på vilket sätt den ska följas upp. Det är viktigt att under hela behandlingen kontinuerligt utvärdera hur långt man nått avseende dessa mål och vid behov revidera dem eller komplettera med nya mål. Efter avslutad behandling görs en slutavstämning och därefter eventuella planerade uppföljningar.

3.8.3 Samordnad individuell plan

Samordnad individuell plan (SIP) används när kommun och landsting arbetar med samma klient. Övriga myndigheter kan vara med vid utformandet av SIP. Det är den som ser behov av SIP som tar upp med klienten om den vill ha en SIP. Det är viktigt att SIP är klientens plan. Det är bara kommun och landsting som kan kalla till en SIP, övriga myndigheter kan påtala att en klient vill ha en SIP och kommun eller landsting sammankallar.

4 KOMMUNENS ARBETE FÖR ATT MOTVERKA VÅLD I NÄRA RELATIONER

- Samarbete sker med kvinnojouren Anna som finns i kommunen. Samarbetet sker genom gemensamma möten.
- Kvinnojouren Anna har gruppverksamhet för kvinnor som har blivit utsatta för våld.
- All nyanställd personal ska i sin introduktion gå utbildning i kortfrågor enligt FREDA, en standardiserad bedömningsmetod för våld i nära relationer. Kortfrågorna ska användas för att upptäcka våld i nära relation.
- Några av personalen på vuxenenheten har gått utbildning i riskanalys utifrån FREDA. Det innebär att utbildad personal gör en riskbedömning, farlighetsbedömning av våldets omfattning, vilket ligger till grund för ett beslut om eventuell skyddsplacering.
- Personal på socialkontoret ska gå webb-utbildningen ”Våld mot kvinnor och våld i nära relation” som har tagit fram i samarbete mellan socialstyrelsen, länsstyrelsen och NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid). Utbildningen är 1 gång per termin i egen regi och ingår i introduktion av nyanställda på myndighetsenheterna.
- Föreläsningar för all personal inom socialkontoret inom området våld i nära relation ska ske regelbundet.
- Det är viktigt att sprida kunskap om hedersrelaterat våld inom kommunen.
- Partner som utövar våld mot sin partner erbjuds behandling genom socialkontorets egen öppenvård.
- 4 personal från socialkontorets öppenvård har utbildning i KIBB. Det är en kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel. Hela familjen behandlas i öppenvård.
- Samarbete ska ske inom socialkontoret vid våld i nära relation.
- Socialstyrelsen gav 2016 ut ” Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer”. Det är de rekommendationer som socialstyrelsen har för arbete med våld i nära relationer. Handboken används i Socialnämndens arbete med utredningar av våld i nära relation.

4.1 MÅL

Långsiktiga mål

- Socialtjänstens arbete med våld i nära relationer ska vara väl känt inom socialkontoret och i kommunen.
- Öka kunskapen om våldsutsatta och deras situation hos socialkontorets personal samt på vilket sätt en orosanmälan ska göras.
- Genom ökad kunskap upptäcka fler kvinnor och män som är utsatta för våld i nära relation. Ta bort
- Fortlöpande kompetensutveckling ska ges till alla medarbetare.
- Riktlinjerna ska revideras varje år.
- Skapa rutiner i samarbetet med utbildningskontoret för att snabbare kunna identifiera våldsutsatta.

- Socialkontoret ska upprätta en plan för kompetensutveckling som omfattar en grundkompetens för all personal inom socialtjänsten.
- Utveckla den interna och externa samverkan för våld i nära relation.

Målen skall leda till:

- En ökad grundkunskap om våld i nära relation.
- Lättare att identifiera våldsutsatta och barn som bevittnat våld i ett tidigare skede.
- Att få kontakt med fler som har utsatts för våld så att de som utsatts kan få den hjälp de har rätt till.
- Förbättrat bemötande av våldsutsatta.
- Förbättrat stöd till barn som har bevittnat våld.
- Förbättrad samverkan mellan andra myndigheter och socialtjänsten.
- Ökad kunskap om var utsatta kan få stöd och hjälp.
- Ge berörda personer skydd och praktisk hjälp i ett akut skede samt i ett längre perspektiv erbjuda stöd för att kunna förändra sin och i förekommande fall sina barns situation.

5 FÖRDJUPNING

5.1 Skyddade personuppgifter

Socialkontoret har en egen riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter. För ytterligare information hänvisas till ”Riktlinjer för skyddade personuppgifter”.

Skyddade personuppgifter är ett samlingsnamn på de tre skyddsåtgärderna sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Fullständig information finns på skatteverkets hemsida.

5.1.1 Ansökan om skyddade personuppgifter

Sekretessmarkering begärs hos det skattekontor i kvinnans/mannens region som handlägger ärenden om skydd av personuppgifter. Ansökan ska vara skriftlig och innehålla: personnummer, namn, adress och anledningen till att personuppgifterna ska sekretessmarkeras.

Skäl ska styrkas genom intyg från t.ex. socialtjänsten, polisen, genom kopior av domar och beslut om besöksförbud.

5.1.2 Sekretessmarkering

I de fall skattekontoret på förhand kan bedöma att utlämnande av uppgifter om en person kan förorsaka personförföljelse eller annan skada kan en s.k. markering för särskild sekretessprövning (”sekretessmarkering”) sättas för personen i folkbokföringsdatabasen. Markeringen skall fungera som en varningssignal så att en noggrann prövning görs innan några uppgifter om personen lämnas ut. En sekretessmarkering innebär inte någon absolut sekretess.

5.1.3 Kvarskrivning

Ett annat sätt att skydda personuppgifter i folkbokföringen är att medge en person vid flyttning att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år.

Kravet för en person att få bli kvarskriven är att han av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt. Omständigheterna ska i princip motsvara de som gäller för meddelande av besöksförbud.

Fördelen med kvarskrivning är att den verkliga bostadsorten inte framgår av folkbokföringsregistret och därmed inte heller sprids till aviseringsmottagarna. Den gamla adressen tas bort och personen registreras som ”på kommunen skriven”. Skattekontorets adress anges som en särskild postadress. All post går då till skattekontoret som har den faktiska adressen manuellt förvarad och kan vidarebefordra posten.

5.1.4 Fingerade personuppgifter

Vid särskilt allvarliga hot kan en person medges att använda annan identitet. Beslut om detta meddelas av Stockholms tingsrätt efter ansökan hos Rikspolisstyrelsen (RPS).

5.2 Barnen

Kvinnan kan ha mycket svårt att i en akut egen kris se barnens behov. Det är dock mycket angeläget att omgående aktualisera barnens situation och bedöma åtgärdsbehovet. Barn som i hemmet bevittnat våld mot mamman/pappan har alltid behov av stöd. Barn och ungdomsenheten ska alltid kontaktas när det finns barn i familjen för en omedelbar bedömning kring barnets situation här och nu, eventuellt behov av akut skydd och stöd.

När det finns barn i familjen är det viktigt att ta reda på om båda föräldrarna eller endast den ena är vårdnadshavare.

För barn som växer upp i våldets närhet kan symtomen se olika ut. Barnets ålder, kön och personlighet, våldets frekvens och om det finns vuxna som kan skydda och stödja påverkar, vilka effekter våldet får på barnet och vilka behov av skydd och stöd barnet har. Barn utvecklar också olika strategier för att hantera sin situation, vissa förhåller sig passiva medan andra agerar. Slutligen visar inte alla barn symtom på våld direkt, för en del blir de tydliga först långt senare.

När det gäller barn som bevittnat våld förekommer det också långsiktig påverkan på det psykiska måendet och personligheten. Brist på tillit till andra människor och en pessimistisk syn när det gäller förmågan att påverka sin egen livssituation.

Föräldern kan få stöd och hjälp i sitt förhållningssätt gentemot barnen och barnen i sin tur kan få hjälp med att bearbeta sina upplevelser. Kontakten med socialtjänsten innebär ett erbjudande om hjälp. Socialtjänstens utredning och insatser ska syfta till att stärka föräldrarnas egna resurser att skydda barnen och sig själv.

När socialtjänsten misstänker eller får reda på att ett barn utsatts för fysiskt eller sexuellt våld, görs alltid en skyddsbedömning huruvida barnet är skyddat från att uppleva fortsatt våld eller inte. Vid behov kan barnet placeras utanför hemmet. Vid behov kan Barnahus kontaktas för råd och stöd.

Barn påverkas av våldet i familjen även om de inte direkt bevittnar våldet. De lever i ett förhöjt spänningstillstånd som kan innebära att de är på sin vakt, iakttar och anpassar sig. De kan förneka, blockera eller osynliggöra smärtsamma upplevelser.

Det viktigaste stödet för barnen är gott föräldrastöd. Grundläggande är att föräldrarna förstår barnets utsatthet och behov av hjälp. Några viktiga punkter är:

- Att barnen ges möjlighet att bearbeta det våld de har bevittnat eller blivit utsatta för.

- Möjlighet att uttrycka vad de tänker och känner kring det som de varit med om.
- Att barnen får hjälp att förstå att våldet inte är deras fel.
- Att barnen får lära sig att våld inte är acceptabelt, att det finns alternativa handlingsätt.

Lagstiftningen i Sverige förbjuder barnaga. Men den direkta eller indirekta våldsrisk som barn utsätts för i familjer där mamman eller pappan misshandlas har ofta negligerats.

Kvinnor är ofta rädda för att deras barn ska tas ifrån dem. Detta är något som männen ofta hotar med. Det är dock viktigt att skapa förtroende hos mamman om att utredningen syftar till att förbättra situationen för både barnen och henne själv. I utredningen, som ska fokusera på barnens situation, är det självklart viktigt att lyssna till barnens inställning utan att de försätts i svåra valsituationer eller pressas på synpunkter.

Familjerätten för Järfälla och Upplands Bro kommuner finns i Jakobsberg. Familjerätten handlägger frågor om vårdnad och umgänge för barn. Om en vårdnadshavare vill söka enskild vårdnad om barnen ska vårdnadshavaren vända sig till tingsrätten.

4.3 Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld och förtryck kan se ut på många olika sätt utifrån kultur och religion men utmärkande är att det planerat, kollektivt och att heders-tänkande har en avgörande roll. Förtrycket sker i patriarkala system och handlar till största del om kontroll av flickors och kvinnors sexualitet, där handlingar ses som symboler för släktens heder. Det händer att sönerna i familjerna får i uppdrag att kontrollera sina systrar. Även de blir utsatta för hedersrelaterat våld då de får i uppdrag av sin familj att agera på ett sätt som de inte själva vill. Våldet kan ta sig många olika uttryck såväl psykiskt som fysiskt, sexuellt, socialt eller ekonomiskt.

En ung persons uppbrott från sin familj kan innebära allvarliga risker för henne eller honom. Det är viktigt att höra den unges uppfattning och beskrivning av sin situation. Det är också viktigt att uppmärksamma behovet av både skydd och stöd. Stöd kan vara centralt även efter en placering i ett så kallat skyddat boende.

Socialtjänsten kan ta kontakt med Origo för att resonera hur vi ska hantera en situation som kan vara hedersrelaterat våld.

4.4 Personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar

Vissa typer av funktionsnedsättningar innebär ett omfattande beroende av närstående och omgivningen för daglig vård och omsorg, vilket medför en särskild sårbarhet för våld i nära relationer. Olika typer av funktionsnedsättningar medför olika typer av sårbarhet för våld. Personer med vissa psykiska funktionsnedsättningar kan ha svårt att bli trodda när de berättar. Det

kan också vara så att de inte förstår att de blir utsatta för våld. Fysiska funktionsnedsättningar kan innebära svårare att värja sig från våld. Att ha en funktionsnedsättning kan också innebära att man löper större risk att utsättas för medveten felmedicinering, annan omsorgssvikt eller försummelse.

5.5 Missbruk

Utsattheten hos missbrukande kvinnor är stor och skammen tillsammans med skuldkänslor sitter djupt. Trovärdigheten och statusen hos dessa kvinnor är låg, vilket leder till att hon sällan söker hjälp eller anmäler övergrepp. Kvinnan stannar också hos sin partner eftersom det är den personen som ofta förser kvinnan med det som hon behöver i form av alkohol, droger och tak över huvudet. Hos kvinnan kan missbruket ibland vara ett sätt att bearbeta traumat efter övergreppen. Dessa kvinnor får ofta hjälp för sitt missbruk men inte det stöd som de behöver för sin utsatthet som en kvinna som utsätts för våld.

Kvinnor med missbruksproblem är också väldigt utsatta då de behöver akut skydd, eftersom kvinnojourerna inte har möjlighet att erbjuda dem plats då de har drogfria boenden. De har också oftast barn boenden på jourerna. Det finns kvinnojour för kvinnor med missbruksproblematik.

5.6 Äldre

Riskerna för våld kan öka om den ena parten drabbas av kognitiva funktionsnedsättningar. Förändringar i samband med pensionering kan också rubba parets invanda mönster. Med åldern kan den fysiska förmågan bli nedsatt. Det innebär svårigheter att snabbt komma undan eller försvara sig. Faktorer som svagt socialt nätverk, beroendeställning till gärningsmannen, starka skam- och skuldkänslor påverkar anmälningsbenägenheten. Det är viktigt att vi är uppmärksamma när det gäller denna grupp. De kan ha ett beroendeförhållande till både partner/familj och eventuella vårdare.

5.7 HBTQ

Våld förekommer också i samkönade relationer och följer då i princip samma mönster som i heterosexuella relationer. Rädslan för att bli avslöjad av sin partner som homosexuell, bisexuell, transperson eller queer om partnern inte redan berättat om det för sin omgivning kan göra våldet ännu svårare att hantera. Det kan finnas skamkänslor inför att leva med våld och förtryck och risken att skada bilden av homosexuella i ett samhälle där det redan finns fördomar om denna grupp.

Brist på kunskap i samhället kan också bidra till större utsatthet. Till exempel kanske inte sjukvårdspersonal misstänker våld om någon söker vård i sällskap med sin partner av samma kön. Det kan också handla om att homosexuella inte är välkomna, eller inte känner sig välkomna, till hjälpinstanser för heterosexuella kvinnor eller män.

5.8 Våldsutövaren

Den utsatta avgör själv om partnern får kontaktas såvida inte en utredning inleds kring gemensamma barn. Partnern kan vara i stort behov av stöd och ska då erbjudas tid hos en handläggare för eventuella frågor kring situationen. Låt partnern känna att han/hon kan få stöd och att handläggaren är beredd att lyssna, utan att fördöma honom/henne. Att samtala med partnern om misshandeln kan vara ett sätt att påtala att det är han/hon som är ytterst ansvarig för våldet. Respektive enhet ansvarar för att informera partnern om var ifrån han/hon kan få fortsatt stöd.

6 ANDRA MYNDIGHETERS ANSVAR

6.1 Hälso-, sjuk och tandvården

Sjukvårdens ansvar styrs främst av hälso- och sjukvårdslagen, som i sin portalparagraf har samma helhetssyn som SoL. Det finns även bestämmelser kring att förebygga ohälsa och om skyldighet att verka för att förebygga sjukdom eller skada. För att uppnå dessa mål betonas vikten av att beakta psykosociala faktorer och ha en helhetssyn i omvårdnadsarbetet. Det är sjukvårdens ansvar att dokumentera skador och skriva underlag för rättsintyg. Södersjukhuset har akutmottagning för våldtagna kvinnor. Se vidare länk:

<http://www.sodersjukhuset.se/Avdelningar--mottagningar/Mottagningar/Akuttmottagning-for-valdtagna/>

6.2 Åklagarkammaren

Våld mot kvinnor och barn samt våldtäkt faller under allmänt åtal. Åklagaren ansvarar för förundersökningen och bedömer om det finns skäl att väcka åtal. Åklagaren beslutar också om anhållande, häktningsframställan till domstol och om besöksförbud.

6.3 Polismyndigheten

Polisen är skyldig att lämna information om olika stöd och skyddsinsatser. Polisen arbetar även med hot och riskbedömningar, samt gör konsekvensanalyser utifrån ett barnperspektiv. Polisens uppgift är att hjälpa, förebygga och förhindra brott. Men också att utreda brott som begåtts.

6.4 BOPS Brottsoffer- och personsäkerhetssektionen

BOPS arbetar med stöd, skydd och hjälp till brottsdrabbade. Med brottsdrabbade menas målsägande, vittnen och anhöriga. Enligt förundersökningskungörelsen 13 § förmedlar de kontakt med stödorganisationer till de personer som önskade det när de gjorde polisanmälan. Genom polisens anmälnings-system får de kännedom om de ärenden där en brottsdrabbad person kan behöva ytterligare åtgärder.

Brottsofferhandläggare gör riskanalys för att se vilken hotbild som finns och vilka åtgärder som kan behöva vidtas.

Riskanalyser som BOPS arbetar med:

- SARA (partnervåld)
- SAM (stalking/förföljelse)
- Patriark (hedersrelaterat)
- Check 10 + (annan typ av brottslighet, till exempel utpressning, övergrepp i rättssak)

De arbetar med:

- Uppföljning av beviljade kontaktförbud
- Utlåning av larmtelefon eller akustiska larm

Syftet med BOPS arbete är att:

- Säkra rättsprocessen så att den brottsdrabbade personen orkar genomföra en förundersökning och en eventuell rättegång
- Avlasta brottsutredaren
- Förebygga fortsatt utsatthet/viktimisering

Arbetet sker i samverkan med andra myndigheter och frivilligorganisationer.

6.5 Brottsofferjouren

Brottsoffer ska få stöd under polisutredningen och under rättegången. De ska också få stöd efter avslutad rättegång. Det är brottsofferjouren som ger detta stöd till brottsoffret. Brottsofferjouren erbjuder även stöd till anhöriga vid rättegången och till vittnen.